

СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

У статті представлено джерельну базу дослідження сучасного офіційно-ділового стилю. З'ясовано вплив офіційно-ділового стилю російської мови на становлення офіційно-ділового стилю української мови у 20–30-ті рр. ХХ ст.

Ключові слова: функціональний стиль, офіційно-діловий стиль, нормалізація української літературної мови, словники ділової мови.

Тихоненко Е.В. Состояние исследования официально-делового стиля современного украинского литературного языка. В статье рассматривается база источников исследования современного официально-делового стиля. Подчеркивается влияние официально-делового стиля русского языка на становление официально-делового стиля украинского языка в 20–30-е гг. ХХ в.

Ключевые слова: функциональный стиль, официально-деловой стиль, нормализация украинского литературного языка, словари делового языка.

Tykhonenko O.V. The state of research of the officially-business style in a modern literary Ukrainian. The research base of the modern officially-business style is examined in the article. The influence of the Russian officially-business style on the formation of the Ukrainian officially-business style in the 20–30th of the 20th century is found out.

Keywords: functional style, officially-business style, normalization of a literary Ukrainian, dictionaries of business language.

Останнім часом увагу багатьох мовознавців світу привертають проблеми стилю у зв'язку з тим, що, зважаючи на порівняну молодість функціональної стилістики, «багато понять та категорій уточнюються, переформулюються, по-різному трактуються вченими» [11: 3], а «в розробці теоретичних питань стилістика й досі відстає від інших галузей мовознавства» [29]. Висловлені міркування свідчать про актуальність стилістичних студій.

Наша робота базується на засадничому положенні лінгвістичної науки: *історія літературної мови – це історія її стилів* (курсив наш. – О.Т.).

Інтерес до вивчення офіційно-ділового стилю як одного з основних різновидів української літературної мови не послаблюється, а навпаки, стимулює розширення аспектів мовознавчих досліджень. Незважаючи на велику кількість наукових праць, у сучасній лінгвістиці немає окремого узагальненого дослідження з історії офіційно-ділового стилю української мови та становлення його норм. Етап 20–30-х рр. ХХ ст. залишається маловивченим у досліджуваному нами питанні. Ми цілком згодні з думкою С.П. Бибики, яка стверджує, що ділова мова до 30-х рр. ХХ ст. не була об'єктом спеціального вивчення лінгвостилістів [27: 267].

Зазначимо, що в українській мові розвиток деяких стилів, серед яких найголовнішим є офіційно-діловий, гальмувався через об'єктивні суспільно-політичні причини.

Мета нашої розвідки – подати аналіз стану дослідження офіційно-ділового стилю сучасної української літературної мови (від 20-х рр. ХХ ст.

до початку ХХІ ст.). Окреслена мета передбачає розв'язання таких завдань: а) проаналізувати джерельну базу, пов'язану з дослідженням сучасного офіційно-ділового стилю української мови; б) з'ясувати вплив офіційно-ділового стилю російської мови на становлення офіційно-ділового стилю української мови у 20–30-ті рр. ХХ ст.; в) визначити роль лексикографічних праць у вивченні стилю. Лінгвістичний аналіз дослідження становлення офіційно-ділового стилю включає декілька аспектів, що мають і теоретичне, і прикладне значення. По-перше, гносеологічна проблема про співвіднесення мови, мислення й об'єктивного світу – питання вивчення мови як системи, пов'язаної з низкою екстралінгвальних чинників (сфера функціонування мови, специфічна форма свідомості, вид діяльності, завдання спілкування). По-друге, теоретична проблема, розв'язання якої може вплинути на подальше вивчення джерел минулих століть – питання про формування системи функціональних стилів української національної мови. Теоретичні питання стилістики в загальномовознавчому плані, а також у плані психології творчості, глибокого розуміння ролі мови в усіх процесах розвитку естетики і мистецтва були викладені ще в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. у працях О.О. Потєбні «Мысль и язык» (1892), «Из записок по теории словесности» (1905), «3 лекцій теорії словесности» (1930) та І.Я. Франка «Із секретів поетичної творчості» (1898), які сформулювали низку категорій стилістики на матеріалі творчості українських письменників.

Інтенсивний розвиток функціональної стилістики у вітчизняному мовознавстві розпочався з 1954 р., що був пов'язаний із дискусією з питань стилістики. Саме дискусія дала поштовх до інтенсивного вивчення згаданого питання, яке розробляли О.С. Ахманова, Р.О. Будагов, Т.Г. Винокур, І.Р. Гальперін, М.М. Кожина, В.Г. Костомаров, В.Д. Левін, О.М. Пешковський, Д.Е. Розенталь, О.Б. Сиротиніна, Д.М. Шмельов та ін. Але це не означає, що питання про функціонування стилів не розроблялося раніше. У російському мовознавстві наукова література свідчить про неабиякий інтерес учених до вивчення історії становлення і розвитку офіційно-ділового стилю. Офіційно-діловий стиль російської мови (його писемний вияв) у 1930 р. був висвітлений П. Верховським [2]. Проте в дослідженнях В.В. Виноградова [3], Д.Е. Розенталя [20], В.В. Одинцова [16] надано перевагу вивченню художнього стилю як інтегрального вияву російської мови. Причому ширше і глибше досліджується сучасне російське офіційно-ділове мовлення К.О. Логіною, Є.М. Іссерлін, М.М. Кожіною.

У той час, коли в інших країнах стилістика вже склалася як наука, в україністиці на початку ХХ ст. лише поступово почала формуватися система стилів.

Очевидним є той факт, що в період 20–30-х рр. ХХ ст. планувати розвиток мови було вельми важко. Українська мова потребувала стандартизації, нормалізації й кодифікації – типового стану в усіх мовах тоді, коли поширюється сфера їх уживання від побутової та літературної, при цьому вони (мови) мають задовольняти найрізноманітніші вимоги нового суспільства. Усталення й доповнення словника було зумовлене використанням розмов-

ної практики, діалектів, історичних джерел, іншомовних запозичень чи новотворів [30: 66]. Із цього приводу слухним є зауваження Т.І. Панька про те, що через відсутність широкої функціональної сфери (насамперед на Наддніпрянщині) українська мова не сприймалась як культурна цивілізована мова. Національне пробивало собі дорогу самотужки, однак скеровувалось інтелектуальним потенціалом нації в напрямі використання загальнонаціонального і діалектного, питомо українського і запозиченого з близькоспоріднених, а також із дистантноспоріднених мов [18]. Так, у справі нормалізації української мови зроблено небагато.

У зв'язку з перебудовою особливостей російських офіційно-ділових документів у 20–30-х рр. ХХ ст. на сторінках російської періодики з'явився ряд статей, написаних юристами, мовознавцями, що вплинули на українську офіційно-ділову мову, норми якої вироблялися й удосконалювалися. Слід підкреслити, що зразки офіційно-ділового стилю російської мови в досліджуваній період стають визначальними в процесі становлення норм офіційно-ділового стилю української мови, адже впродовж 20–30-х рр. ХХ ст. серед лексикографічних джерел виділяються російсько-українські словники, зокрема словники ділової мови. На думку Д.В. Горбачука, офіційно-діловий стиль російської мови хоч і був позначений розмовною стихією [4: 6], проте на той час уже мав класичну форму вияву. Як справедливо зазначає В.М. Русанівський, таке орієнтування на російську ділову мову щодо пошуків лексичного еквівалента (уникаючи емоційного забарвлення) позбавило український офіційно-діловий стиль зниженості і простацтва [21: 178].

Розвиток офіційно-ділового стилю хоча й відбувається на історичному тлі національної мови в цілому, проте еволюція стилю не тотожна розвиткові української літературної мови. Кожна національна літературна мова формується під впливом найрізноманітніших чинників. Як зазначають дослідники [14], за часів творення української літературної мови цих чинників було достатньо, зокрема територіальні мовленнєві відмінності, що поглиблювалися в першу чергу через значні розміри території України (наддніпрянські, буковинські, галицькі, закарпатські землі, які до того ж входили до складу різних держав). Однак поділ України на східну і західну не призвів до роздвоєння літературно-мовного процесу. Офіційно-діловий стиль, що сформувався в українській літературній мові у 20–30-ті рр. ХХ ст. на народній основі, закладений ще в ХІХ ст., орієнтувався також на народну мову й на кращі зразки художньої літератури, яка виробляла свої норми та стилістичні різновиди.

Як мовознавча дисципліна «Стилістика української мови» виокремлюється саме у 20–30-ті рр. ХХ ст., набуваючи ознак системи впорядкованих і взаємопов'язаних понять, проєктуючись на загальне, теоретичне мовознавство, а також на сферу практичного оволодіння мовою [6: 260]. Вагомий внесок у розвиток і формування офіційно-ділового стилю української мови періоду 20–30-х рр. ХХ ст. зробили науковці Інституту наукової мови, які уклали граматики, довідники і словники різного спрямування, здійснили першу офіційну кодифікацію української ділової мови, упорядкувавши саме словники ділової мови (М. Дорошенко, І. Жигadlo, О. Ізюмов, Є. Зінкевич,

Д. Лебідь, М. Левицький, В. Леонтович, Ф. Ловецький, Б. Михайлович, Л. Падалка, В. Підмогильний, Є. Плужник П. Скрипник, М. Станіславський, І. Степаненко, В. Страшкевич, М. Осипів). Так, кодифіковані того часу лексика і фразеологія стали основою для сучасних словників сфери ділового спілкування, потреба в яких нині невинно зростає у зв'язку з відродженням національної основи мови.

Однак наукових розвідок зі стилістики української мови означеного періоду зовсім небагато. Перші праці періоду 20–30-х рр. І.Огієнка, М. Гладкого, О. Синявського, С. Смеречинського засвідчили розвиток української літературної мови взагалі, а також її різновиду – сучасного офіційно-ділового стилю, проте значну увагу в них приділено художньому, публіцистичному стилям. До найбільш відомих належать роботи мовознавця О.Б. Курило, наукова діяльність якої насамперед була пов'язана з питаннями розвитку української літературної мови, зокрема з проблемою нормування української літературної мови, її стилів [7].

Спробу створення окремого спеціального курсу стилістики української мови здійснив Б. Ткаченко під керівництвом Л.А. Булаховського. 1930 р. в Харкові було видано його «Нарис української стилістики» [26], який ґрунтується на вивченні широкого матеріалу з художньої літератури, фольклору, народно-розмовної мови, просторіччя.

Ґрунтовні дослідження з української стилістики як науки про стилістичну систему виходять лише в повоєнні часи, серед яких – праця В.С. Вашенка «Стилістичні явища в українській мові», присвячена питанням стилістики української мови на матеріалі художньої літератури [1]. Таким чином, художній стиль української мови мав найбільш сприятливі умови для розвитку, формуванню його сприяли видатні письменники України: унаслідок історичних обставин він тривалий час розвивався, а інші стилі штучно стримувалися.

Починаючи з 50–60-х рр. ХХ ст., функціональна стилістика української мови розширює об'єкт дослідження й виходить за межі художнього стилю. Уже в перших загальних теоретичних працях [10] йдеться лише про шар ділової лексики й чітко визначається сфера її використання – «канцелярська мова» та ділові документи [10]. Про офіційно-діловий стиль як функціональний різновид української літературної мови згадується й у двотомному академічному «Курсі історії української літературної мови» за редакцією І.К. Білодіда, де зокрема зазначається, що цей стиль вирізняється в системі структурних стилів, який названо «офіційно-документальним» [8: 9]; пізніше – «діловим стилем», «діловою мовою» [9: 386].

Нагальна потреба вивчення зазначеного питання того часу викликана завданням заповнити прогалини в практичному використанні офіційно-ділового стилю української мови. Так, І.І. Чередниченко в монографії «Нариси з загальної стилістики української мови» (1962) подає опис основних функціональних стилів української мови, називаючи їхні головні лексичні, граматичні, фонетичні, стилістичні ознаки [29], а отже, висвітлює всі грані стилістичної системи української мови.

Наступним періодом у розвитку стилістики стають 70–80-ті рр. ХХ ст. Про еволюцію теорії офіційно-ділового стилю свідчить академічне видання «Сучасна українська літературна мова: Стилістика» за редакцією І.К. Білодіда [23], у якому подається наукове осмислення системи категорій і понять, засобів словотворення офіційно-ділового стилю, а також наголошується на його стандартизації як головній ознаці. До того ж, відзначимо часопис «Мова і час: Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови» (1977), у якому А.Ф. Марахова в розділі «Діловий стиль сучасної української мови» вперше за зразками офіційних документів 1920–1970 рр. аналізує офіційно-діловий стиль на лексичному, морфологічному та синтаксичному рівнях, а також виділяє три жанрові різновиди офіційно-ділового мовлення: дипломатичний, законодавчий та адміністративно-канцелярський [15: 200]. Така внутрішня диференціація стилю стає в українській стилістиці засадничою, далі підтримується в працях із практичної стилістики.

Пізніше в монографії А.Ф. Марахової «Мова сучасних ділових документів» (1981) знаходимо протиставлення дорадянської та радянської епох в аспекті екстралінгвальних впливів в офіційно-діловому мовленні, у якій побіжно зазначається, що діловодство дореволюційної доби з його умовно-книжним стилем канцелярського, юридичного й дипломатичного мовлення відзначалося консерватизмом, навмисним ускладненням та плеонастичністю висловлень, уживанням штампів парадно-риторичного стилю, через що мова ділових паперів була позбавлена точності, однозначності розуміння як найважливішої якості. Офіційно-ділове мовлення початку 20-х років характеризується руйнуванням бюрократичних канонів старого чиновницького апарату з його канцелярським стилем. При цьому створюється нова, незрівнянно ближча до мови народу мова канцелярій, а згодом і мова законів, урядових постанов [11: 66]. Так, виявлялася своєрідна романтизація та ідеалізація впливу народнорозмовного мовлення на українську літературну мову взагалі й офіційно-діловий стиль зокрема.

У 70–80-х рр. посилення уваги до вивчення офіційно-ділового стилю української мови зумовило виділення його конструктивних ознак, визначення засад культури української ділової мови [11].

Грунтовний виклад стильових різновидів української мови від найдавніших часів (Київської Русі) й до 80-х рр. ХХ ст., ілюстрований текстами, представлений у колективній праці «Стиль і час» (1983), упорядниками якої були Г.М. Колесник, К.В. Ленець, А.Ф. Марахова, М.М. Пилинський. Це перша хрестоматія з історії стилів, що фактично є часткою джерельної бази, на якій і були здійснені попередні (названі вище) дослідження у вітчизняній стилістиці. У цій праці слушною є думка, що мова не виникає одразу в усьому різноманітті стилів і жанрів, вона спочатку розвивається переважно в певному стильовому різновиді [22: 4].

На нашу думку, у наукових працях зі стилістики української мови, виданих до 90-х рр. ХХ ст., часто виявляється політично заангажована, тенденційна позиція, чужа справжньому історичному аналізу стилістичних явищ.

Це пов'язано насамперед із тим, що на стилістику не можуть не впливати екстралінгвальні чинники, зокрема й на розвиток стилів та їхніх норм. На жаль, поза увагою мовознавців залишається й досі значуща джерельна база документів і лексикографічних праць, що стосуються регіонального аспекту розвитку мови у 20–30-ті рр. ХХ ст.

Надзвичайно цінною для україністики є праця з історії української літературної мови Ю. Шевельова «Українська мова в першій половині ХХ ст.» [30], яка є добрим підґрунтям у потрактуванні історичних аспектів, закономірностей розвитку офіційно-ділового стилю досліджуваного періоду.

У 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст., у зв'язку зі здобуттям Україною незалежності, зростанням статусу й відродженням престижності української мови в усіх соціальних сферах помітне посилення уваги до офіційно-ділового стилю сучасної української літературної мови активізує фундаментальні наукові дослідження в стилістичному, синтаксичному та історичному аспектах вивчення. Це передусім дисертаційні дослідження Н. Поліщук [19], Д. Горбачука [4], О. Мацько [13], О. Пазинич [17]. Авторитетними в сучасному мовознавстві є «Нариси з української словесності» С.Я. Єрмоленко, де проаналізовано офіційно-діловий, науковий, публіцистичний та розмовний стилі за диференційними й розрізнявальними особливостями [6]. У деяких працях, присвячених опису сучасного офіційно-ділового стилю української мови, лише згадується про період 20–30-х років, коли офіційно-ділова мова в УРСР певною мірою обмежувалась [12: 72]. Проте зауважимо, що офіційно-діловий стиль української мови саме в цей період не припиняє свого розвитку. Доказом цього є як функціонування документів, складених українською мовою (наприклад, законодавчі документи – Конституції Радянської України 1919 р., 1929 р., 1937 р., постанови Уряду, резолюції та інші жанри адміністративно-канцелярського підстилю), так і вихід у світ низки лексикографічних праць, зокрема термінологічних словників та словників ділової мови (у кінці подаємо список лексикографічних праць).

Роботи останніх років І. Фаріон [28], Н. Дзюбишиної-Мельник [5], О. Сушко [24], Л. Тищенко [25] стосуються періоду 20–30-х рр. ХХ ст. Дослідники аналізують питання походження й розвитку ділової мови певних періодів. Уважаємо, що згадані праці є суттєвим внеском у сучасну лінгвістику й підґрунтям для більш детального та цілісного дослідження офіційно-ділового стилю української мови.

Таким чином, поява праць теоретичного і прикладного спрямування останнього двадцятиліття дає підстави стверджувати посилення уваги мовознавців до мовних процесів ХІХ – початку ХХ ст., що розглядається як окремий період в історії української культури загалом та в історії української мови зокрема і який є найбільш наближеним до досліджуваного в нашій розвідці. В аналізованих працях йдеться про походження і розвиток ділової мови, яка бере початок із часів Київської Русі, досліджується мова на лексико-граматичному, синтаксичному рівнях. Джерелами студіювання офіційно-ділового стилю української мови слугують тексти офіційних документів від початку й до кінця ХХ ст.

Автори сучасних досліджень зі стилістики практичного спрямування [12], вивчаючи стилістичний, синтаксичний та історичний аспекти офіційно-ділового стилю, часто оминають питання виникнення стилю й історії його розвитку і торкаються його побіжно, однак ураховують сучасні потреби й тенденції вивчення стилістики, аналізуючи комунікативні якості мовлення. Коли йдеться про прикладне значення подібних досліджень, то необхідно зазначити, що дослідження шляхів формування функціональних стилів має велике значення для раціональної організації викладання мови, а також практичного опанування нею, оскільки теоретичні відомості про еволюцію стилів у синхронії та діахронії допомагають глибше зрозуміти їхній сучасний стан. Уважаємо, що подібні наукові праці з вивчення українського офіційно-ділового стилю, зокрема його становлення й формування на тлі суспільно важливих процесів розвитку української мови, є вагомими для сучасної науки.

Отже, опис наукової літератури з дослідження офіційно-ділового стилю сучасної української мови дозволяє відстежити аспекти, що не були об'єктом вивчення аналізованого питання. Перспективним вважаємо дослідження становлення норм стилю не лише на основі текстів документів означеної доби, а й на основі лексикографічних праць, що значною мірою дасть можливість поглибити знання з історії офіційно-ділового стилю.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Вашенко В.С.** Стилістичні явища в українській мові / В.С. Вашенко. – Харків : Вид-во ХДУ, 1958.
2. **Верховский П.** Письменная деловая речь. Словарь, синтаксис и стиль. Разбор бюрократических шаблонов и нарушенный грамматики в языке документов / П. Верховский. – М. : Власть Советов, 1930.
3. **Виноградов В.В.** Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика / В.В. Виноградов. – М. : Изд-во АН СССР, 1963.
4. **Горбачук Д.В.** Структурно-семантичні типи стійких словосполучень слів в офіційно-ділових текстах сучасної української мови (функціонально-стилістичний аналіз) : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Д.В. Горбачук ; Ін-т укр. мови НАН України. – К., 1997.
5. **Дзюбишина-Мельник Н.Я.** Офіційно-діловий стиль початку ХХ ст. / Н.Я. Дзюбишина-Мельник // Наукові записки Нац. ун-ту «Киево-Могилянська Академія». – Т. 18. Філологічні науки. – 2001. – С. 19–29.
6. **Єрмоленко С.Я.** Нариси з української словесності (стилістика та культура мови) / С.Я.Єрмоленко. – К. : Довіра, 1999.
7. **Курило О.** Паралельні форми в українській мові, їх значення для стилю / Олена Курило. – К. : Вид-во Вукоспілки, 1923.
8. **Курс** історії української літературної мови / [за ред. акад. І.К. Білодіда]. – Т. 1 (Дожовтневий період). – К. : Вид-во АН УРСР, Ін-тут мовозн. ім. О.О. Потебні, 1958.
9. **Курс** історії української літературної мови / [за ред. акад. І.К. Білодіда]. – Т.2 (Радянський період). – К. : Вид-во АН УРСР, 1961.
10. **Курс** сучасної української літературної мови / [за ред. Л.А. Булаховського]. – Т. 1. – К. : Рад. школа, 1951.
11. **Марахова А.Ф.** Мова сучасних ділових документів / А.Ф. Марахова. – К. : Наук. думка, 1981.
12. **Мацько Л.І.** Стилістика української мови : [підручник] / Л.І. Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько. – К. : Вища школа, 2003.
13. **Мацько О.М.** Мовні формули у дипломатичних текстах сучасної української мови (функціонально-стилістичний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец.10.02.01 „Українська мова” / О.М. Мацько; НАН України, Ін-т української мови. – К., 2001.
14. **Мова** і культура нації : [зб. наук. ст.] / [відп. ред.

Т.І. Панько]. – Львів, 1991. 15. **Мова і час**. Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови / [відп. ред. В.М. Русанівський]. – К. : Наук. думка, 1977. 16. **Одинцов В.В.** Стилістика текста / В.В. Одинцов. – М. : Наука, 1980. 17. **Пазинич О.М.** Функціонально-структурні особливості текстів дипломатичного листування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 „Загальне мовознавство” / О.М. Пазинич. – К., 2001. 18. **Панько Т.І.** До проблеми формування й уніфікації української мови / Т.І. Панько // Мовознавство. – 1990. – № 1. – С. 8–17. 19. **Поліщук Н.М.** Українська дипломатична лексика періоду УНР : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Н.М. Поліщук ; АН України, Ін-т укр. мови. – К., 1994. 20. **Розенталь Д.Э.** Практическая стилистика русского языка / Д.Э. Розенталь. – М. : Высшая шк., 1977. 21. **Русанівський В.М.** Структура лексичної і граматичної семантики / В.М. Русанівський. – К. : Наук. думка, 1988. 22. **Стиль і час** : [Хрестоматія] / упоряд. та коментарі Г.М. Колесника, К.В. Ленець та ін.]. – К., 1983. 23. **Сучасна українська літературна мова** : [У 5 кн] / [за ред. акад. АН УРСР І.К. Білодіда]. – Кн. 5. Стилістика. – К. : Наук. думка, 1973. 24. **Сушко О.І.** Фразеологія офіційно-ділового стилю української мови (на матеріалі документів першої половини ХХ століття) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / О.І. Сушко ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2007. 25. **Тименко Л.О.** Розвиток лексики офіційно-ділового стилю української мови на початку ХХ ст. (1917–1933 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Л.О. Тименко. – К., 2007. 26. **Ткаченко Б.** Нарис української стилістики, випуск 1–5 лекцій з основ мовознавства / Б. Ткаченко. – Харків, 1930. 27. **Українська лінгвостилістика ХХ – початку ХХІ ст.**: система понять і бібліографічні джерела / [за ред. д-ра філол. наук, проф. С.Я. Єрмоленко]. – К. : Грамота, 2007. 28. **Фаріон І.** Пошук українського слова в офіційно-діловому тексті / І. Фаріон // Наук. вісник Чернів. ун-ту. Слов'янська філологія. – Вип. 117–118. – Чернівці, 2001. – С. 253–260. 29. **Чередниченко І.Г.** Нариси із загальної стилістики сучасної української мови / І.Г. Чередниченко. – К. : Рад. школа, 1962. 30. **Шевельов Ю.** Українська мова в першій половині ХХ ст. (1900–1941): Стан і статус / Юрій Шевельов. – Чернівці : Рута, 1998. 31. **Українські науково-термінологічні словники** П. Штепа. Українець і мостовин. Дві протилежності / Павло Штепа. – [3-тє вид.]. – Львів : Відродження, 2010. (Додаток 1. – С. 640–641) [Електронний ресурс] // Режим доступу до додатка 1: <http://ukrlife.org/main/evshan/shtepa.html>. 29.03.11. (див. Додаток 1).

Додаток 1:

1. **Білик Я.** Політичний словник / Я. Білик. – Харків, 1925. 2. **Булда С.** Словник будівельної термінології / С. Булда. – Харків, 1930. 3. **Василенко П.** Словник гірничої термінології / П. Василенко, І. Шелудько. – Харків, 1931. 4. **Веретка С.** Практичний російсько-український правничий словник / С. Веретка. – Харків, 1926. 5. **Вовчанецький В.** Словник ботанічної термінології / В. Вовчанецький. – Харків, 1932. 6. **Галин М.** Російсько-український медичний словник / М. Галин. – К., 1928. 7. **Горещький П.** Словник термінів педагогіки, психології / П. Горещький. – К., 1928. 8. **Дарморос М.** Словник технічної термінології / М. Дарморос, Л. Дарморос. – К., 1926. 9. **Діденко О.** Російсько-український словник математичної термінології / О. Діденко. – Запоріжжя, 1926. 10. **Дорошенко М.** Словник ділової мови / М. Дорошенко та ін. – Харків, 1930. 11. **Дубровський В.** Російсько-український технічний словник / В. Дубровський. – К., 1926. 12. **Жигadlo М.** Російсько-український словник реместв, професій, підприємств / М. Жигadlo. – Харків, 1929. 13. **Журківський В.** Російсько-український транспортний словник / В. Журківський. – Харків, 1926. 14. **Зенкевич С.** Словник хе-

мічної номенклатури (неорганічна хемія) / С. Зенкевич. — К., 1928. 15. **Калинович Ф.** Астрономічна термінологія і номенклатура / Ф. Калинович. — К., 1930. 16. **Калинович Ф.** Словник математичної термінології / Ф. Калинович. — К., 1926. 17. **Калинович Ф.** Термінологія теоретичної механіки / Ф. Калинович. — К., 1926. 18. **Кисільов В.** Медичний російсько-український словник / В. Кисільов. — Одеса, 1928. 19. **Корчак-Чепурківський О.** Номенклатура хвороб / О. Корчак-Чепурківський. — К., 1927. 20. **Крамаревський В.** Словник медичної термінології / В. Крамаревський та ін. — Харків, 1931. 21. **Кривченко Г.** Словник економічної термінології / Г. Кривченко. — К., 1930. 22. **Кримський А.** Російсько-український словник правничої мови / А. Кримський. — К., 1926. 23. **Курило О.** Словник хімічної термінології / О. Курило. — К., 1928. 24. **Лінкевич Є.** Російсько-український. словник ділової мови / Є. Лінкевич та ін. — Харків, 1926. 25. **Лоханько Ф.** Словник технічної номенклатури (мануфактурний) / Ф. Лоханько. — К., 1928. 26. **Носов А.** Словник термінів антропогеографії / А. Носов. — К., 1931. 27. **Орловський В.** Російсько-український словник банкового діловодства / В. Орловський. — Харків, 1925. 28. **Осипів М.** Російсько-український словник потрібних в діловодстві слів / М. Осипів. — Харків, 1926. 29. **Паночіні С.** Словник біологічної термінології / С. Паночіні. — Харків, 1931. 30. **Підмогильний В.** Фразеологія ділової мови / В. Підмогильний, Є. Плужник. — К., 1927. 31. **Полонський Х.** Словник природничої термінології / Х. Полонський. — К., 1928. 32. **Сабалдир П.** Словник сільськогосподарської термінології / П. Сабалдир. — Харків, 1931. 33. **Свободин М.** Правничий словник / М. Свободин. — К., 1924. 34. **Секунда Т.** Українська технічна термінологія / Т. Секунда. — К., 1919. 35. **Тимченко Є.** Історичний словник української мови / Є. Тимченко. — Харків, 1932. 36. **Трихвилів Ю.** Словник технічної термінології (мірництво) / Ю. Трихвилів. — К., 1930. 37. **Туркало К.** Словник технічної термінології (Комунальне господ.) / К. Туркало. — К., 1928. 38. **Тутковський П.** Словник геологічної термінології / П. Тутковський. — К., 1923. 39. **Фаворський В.** Словник механічної термінології (силові) / В. Фаворський. — К., 1929. 40. **Фаворський В.** Словник транспортної термінології / В. Фаворський. — К., 1932. 41. **Фаворський В.** Словник фізичної термінології / В. Фаворський. — К., 1932. 42. **Пешківський Ф.** Анатомічні назви / Ф. Пешківський, О. Черняхівський. — К., 1925. 43. **Шарлемань М.** Словник зоологічної номенклатури (птахи) / М. Шарлемань. — К., 1927. 44. **Шарлемань М.,** Татарко К. Словник зоологічної номенклатури (хребетні тварини) / М. Шарлемань, К. Татарко. — К., 1927. 45. **Шелудько І.** Радіословник / І. Шелудько. — К., 1929. 46. **Шелудько І.** Словник виробничої термінології / І. Шелудько. — Харків, 1931. 47. **Шелудько І.** Словник хемічної термінології (електротехнічний) / І. Шелудько. — К., 1928. 48. **Шелудько І.** Словник технічної термінології / І. Шелудько, Т. Садовський. — К., 1928. 49. **Шеголів І.** Словник ентомологічної номенклатури / І. Шеголів. — К., 1918. 50. **Шеголів І.** Словник зоологічної номенклатури (безхребетні тварини) / І. Шеголів. — К., 1928. 51. **Якубський С.** Російсько-український словник військової термінології / С. Якубський, О. Якубський. — Харків, 1928. 52. **Якубський С.** Російсько-український словник для військових / С. Якубський, О. Якубський. — Харків, 1924. 53. **Яната О.** Словник ботанічної номенклатури / О. Яната, Н. Осадча. — К., 1928.